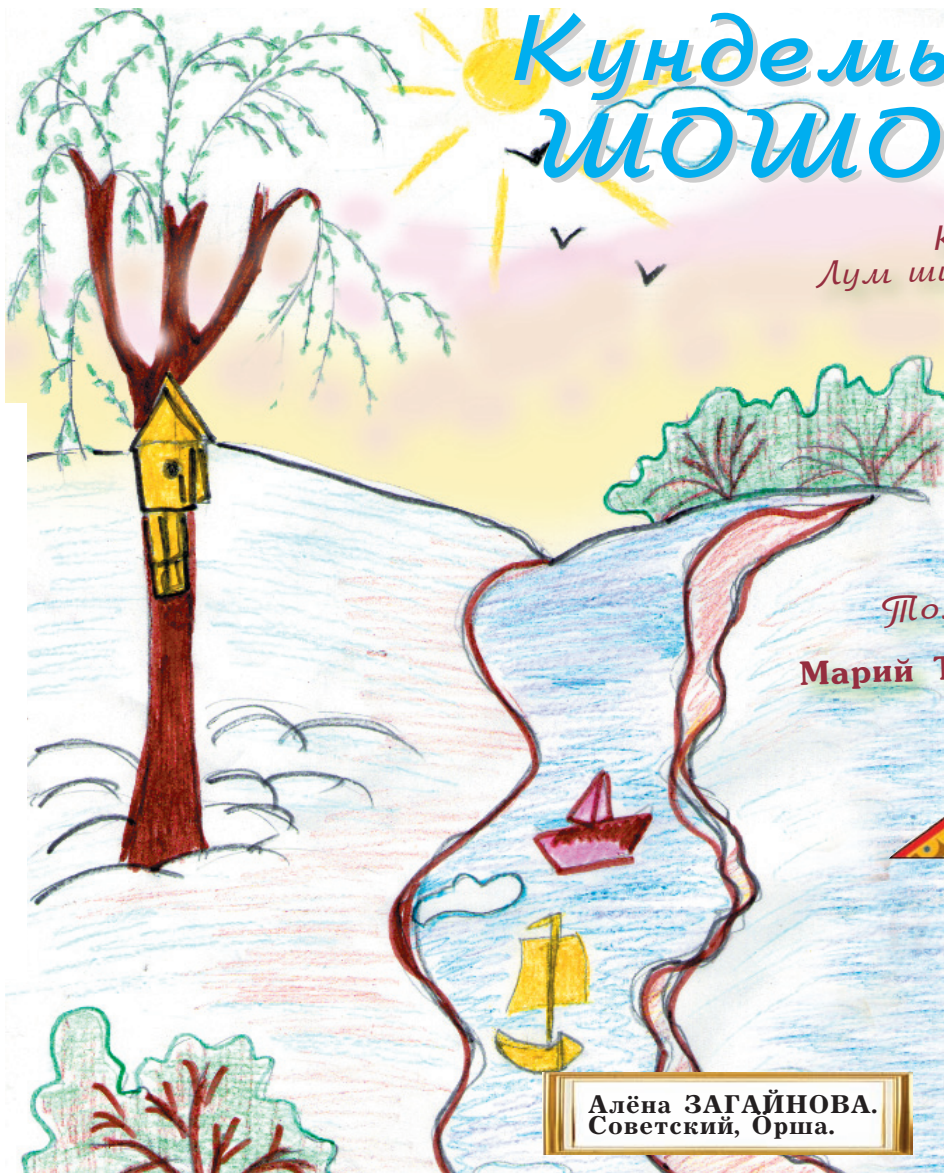

ЯМДЕ-ЛИЙ

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

0+

Кундеммышкына шошо вашка

*Кече шыратен онча,
Лум шинчамым йымыкта,
Тортвуй гычын
вјд чыпча,
Лум тoшакым
шулыкта.
Верын-верын
рок коеш,
Вашке мланде
почылтеш.
- Мо тыгае? -
мый шонем.*

Толын шошо алышкем!

Диана СЕМЕНОВА.

Марий Турек, Арбор.

**Увер-
вр-вр**

Эгер ден
ерлаште, пўя-
лаште ий чот
вичкыже мын.
Ий ўмбак ида
лек! Пуренгаен
кертыда!

Марий сылны-
мучо-влак
Светлана
Бессонова ден
Эрик Петровым
Россий пи-
сатель ушемыш
пуртымо.

Комиксым сўрет-
дыме мастер-класс
Йошкар-Олаште
(21 март) да «Мор-
ко мланде» райга-
зет пелен (22 март)
эрта.

Алёна ЗАГАЙНОВА.
Советский, Орша.

Театр

Пагален ўжына!

Йоча-влак, вашке - шошо кани-
кул! Палена, тиде жапым те ку-
нен вучеда. Тыгак куанен ме тен-
дам 26 мартыште 11 шагатлан
М.Шкетан лўмеш Марий националь-
ный драме театрыште вучена.
Тыланда «В некотором царстве»
музыкальный спектакльым ончаш
темлена. Василиса Прекрасная
рольжым самырык артистке
Наталья Алексеева модеш.

«Ямде лийын» чап онгаже

**Советский район Ышнүр школын
10-шо классыштыже тунемше
Анна ЯКАЕВА**

Шочмо марий йылме, сълнымут деке шўман. Кандашымше классыште тунеммыж годым марий йылме дене шинчымашыжым районысо олимпиадыште икымше гана терген, кокымшо верым сенген налын. Тений районысо, республикысе да регион-влак кокласе олимпиадыште икымше лийын. Туныктышыжо – З.А.Волкова. Книгам лудаш йўрата, утларакше – поэзийым. Самырык поэтессе Н.Эмыканын (Васильева-Моисеева) сълнымут аршашыже келша.

Уверлан уло вер

Всероссийский олимпиадын регионысо этапыштыже 21 предмет дене 760 тунемше (9-11 кл.) шинчымашыжым терген. 8-ше классыште тунемше 23 ўдыр-рвезе математике да физике дене тагасен. Образованийым пуышо 61 тўнеж гыч 201 йоча призёр лийын. Эн шуко Йошкар-Ола гыч: 28-ше №-ан лицей, Политех лицей-интернат да Бауман лицей. Яллесе школла кокла гыч Республикысе шуко профилян лицей-интернат (Руэм) ойыртемаптын.

Математике арня

Школыштына математике арня эртыш. Икымше кечын чылан пырля пырдыжгазетым лукна. Тўшкан чиялтышна, онгай заданий-влакым ыштышна. Йоча-влаклан «Лимерики» модыш, «Эн сай математике тетрадь» конкурс келшышт. КВН-ыште мемнан команде сеныш. Тидлан мый чот куанышым. Шуко йоча олимпиадыште ушакылжым тергыш.

**Ольга МИХЕЕВА,
2-шо класс.
Татарстан, Агрыз,
Пелемеш.**

Марла мутланена, куштена

Кызытсе саманыште тўрлў амаллан кўра марий яллаште йоча-влак рушла мутланаш тўналыныт, сълне марий йылме дене пелештыме шагал годым йонга. Марий йылме ден литературым туныктышо Татьяна Владимировна Иванован эртарыме уроклаштыже шочмо йылмын вийже шижалтеш. Садлан тунемше-влак келге шинчымашым налыт, республикысе олимпиадылаште сенышыш лектыт.

Тиде кечынак 75 тунемше «Айста марла кушталтена» акцияш ушнен. Нуно

Волжский район Пўтгьял школышто «Чын марла кутырена» акция эртен.

тўрлў вел марий-влакын куштымашыштым ончыктын. Акцияшым «Волжский вел» куштымаш дене мучашленыт.

Л.КОШАЕВА.

Медведево район Руш Кукмарий школышто сайын тунемыт. Туныктышо-влак нунын дене кугешнат. Ыдыр-влак каникул жапыште Морко районысо Семисолаште илыше коча-ковашт деке кошташ йўратат.

Авторын фотожо.

Келшен илат

Нине ўдыр-влакым тўсленрак ончалза-ян. Коклаштышт икгайлыкым шекланышда? Кристина Михайлова, Арина Белова да Яна Пушкина кум акак-шўжаракын ўдырышт-влак улыт.

Л.ГРИГОРЬЕВА.

Йолташем

Даша тыршен тунемеш. Яра жапыште мотор сўретым сўретла, книгам лудаш йўрата. Даша дене коктын тўрлў модыш дене модына. Мый тудым лишыл йолташемлан шотлем.

**Диана АМОСОВА,
2-шо класс.
Куженер, Шўдымарий.**

Күгезе вожым шымлат

Республикыштына «Күгезе вож» йоча фольклор фестиваль кум илан ик гана эртаралтеш. Тений 3 мартыште Оршанке районысо тўвара пёртыштö кугу пайрем гўжлыш. Фестивальышке Волжский, Морко, У Торъял, Оршанке, Медведево, Звенигово, Шернур, Куженер, Курыкмари, Марий Турек районла гыч йоча фольклор ансамбль-влак ушнышт. «Карга боткасы» («Грачиная каша») татар пайрем, «Шорыкйол», «Покро пайрем», «Ўдырсий» дене палдарышт. Чуваш, руш, марий калык модыш-влакым модын ончыктышт.

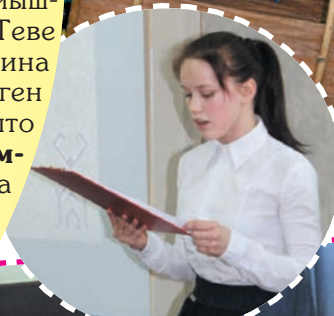
Ўдыр-рвезе-влак калык пайрем, тошто йўла да койыш-шоктыш нерген шымлыме пашаштым аралышт. Теве Морко район Кужер школышто тунемше Галина Гизатуллина «Христосын шочмыжо» пайрем нерген каласкалыш. Елена Сергеева (Звенигово, Нуктуж) полто пучымыш дене палдарыш. Наташа Зонова (**снимкыште лудеш**) (Звенигово, Чакмари) ден Ангелина Актуганова (Шернур, Кукнур) марий калыкын аза дене кылдалтше йўлажым шымленыт. Нине ўдыр-влакын рефератышт поснак онай ыле. Нуно «Эн сай шымлыме паша» номинацийыште сеныше лийыч.

«Пушенте вожшо дене виян, калык – йўлаж дене», – маныт калыкыште. Кажне калыклан шке илыш-йўлаже шерге.

Л.ГРИГОРЬЕВА.

«Сескем» ансамбль (Шернур, Кукнур).

«Ший мундыра» коллектив (У Торъял, Кугу Нурмо).

«Туллойт» ансамбль (Медведево, Пўжшерме).

«Сценыште ончыктымo эн сай паша» номинацийыште Шернур район Кукнур гыч «Сескем» фольклор ансамбль да У Торъял район Кугу Нурмо гыч «Ший мундыра» фольклор коллектив сенышыш лектыч.

«Пелеше тукым» (Волжский, Пызырьгуп).

«Сценыште фольклор пашам эн сайын ончыктышо» номинацийыште лауреат лийыч:

- ◆ «Шанавыл» калык фольклор ансамблын кыдалаш группыжо (Курыкмари, Эмансола);
- ◆ «Овация» йоча театр студий (У Торъял);
- ◆ «Хевель» («Солнышко») йоча фольклор ансамбль (Звенигово, Чуваш Отар);
- ◆ «Шонанпыл» фольклор ансамбль (Оршанке, Кугунур).

Н.СЕМЕНОВАН фотожо-влак.

Йылме пеледышым лого

ПАМПАЛЧЕ: Тиде у лаштыкна школлаште марий йылмым кугыжаныш йылме семын тунемше ден туныктышо-влаклан лиш. Теме-влаклан келшыше заданийлам Оксана Николаевна Васенина (**снимкыште**) темла. Тудо Йошкар-Оласе 21-ше номеран школышто кугыжаныш марий йылме урокым вѳда, кѳкшѳ категориян туныктышо, кок гана (2008, 2012 ийла) Россий Президентын грантшым налын, Россий Федераций обѳий образованийын почѳтан пашаенже, кугыжаныш марий йылмым тунемше-влаклан «Марий йылме» пособийын авторжо-влак кокла гыч иктыже.

5-ше класслан

«Койыш-шоктыш» темым иктешлыше заданий-влак

1 Предложений-влакым чоңыз.

1 Поро ег – тиде _____

Осал айдеме – тиде _____

2 Сѳрет-влак почеш йѳча-влакын могай поро пашам ыштымышт нерген текстым шонен возыза.

3 Мут-влакым кок тѳшкалан шелза.

Сай, осал, поро, шыде, чолга, торжа, йѳго, ѳшанле, шоя, весела, ѳскырт, чын.

4 Калыкмут-влакым чын мучашлыза.

Илыш поро пашалан
Шканет порым шонет гын,
Осал ден поро
Шке сай лият гын,
Поро паша

иквереш коштыт.
енат тылат поро лиш.
пуалтын.
кумылым тарвата.
енлан осалым ит ыште.

5 Текстым умбакыже шуйыза.

Мишук ден Петю йолташ улыт. Каныш кечын мѳнгысѳ пашам пырля ыштышт да уремышке лектыч. Коктын куз деке лишемыч. Нуно укшеш кормушкым сакеныт. Мишук кормушко гыч лумым ѳштыльѳ. Рвезе-влак тушко кочкышым пыштышт.

Сѳретым чиялтыза.

6 Глаголым чын формашто кучылтса.

1. Каныш кечын визымше классыште тунемше-влак зоопаркыш _____ (**мияш**).
2. Зоопарк Медведево посѳлкышто _____ (**верланаш**).
3. Тушто янлык, кайык, суртвольык ден сурткайык-влак _____ (**илаш**).
4. Йѳча-влак нуным _____ (**пукшаш**).
5. Зоопаркыште йѳча-влаклан пеш _____ (**келшаш**).

Кажне айдеме, «ава» мутым колын, шинча ончылныжо йоратыме аважын чурийжым ужеш, шыма йүкшым колеш. Вет ава илышым пөлекла. Сандене тудо мыланна эн чот шерге, эн лишыл, эн поро. Авам Лариса Валентиновна Олор школышто марий йылмым да литературым туныкта. Тудо кечыйол гаяк шокшо кумылан, канде кава гаяк волгыдо шинчан да тўняште эн мотор.

Кирилл СТЕПАНОВ.
Параньга район.

Шокшо кумылан

Такмак-влак

Марий ўдыр мый улам,
Тавалтем да муралтем.
Сылне шошо пайрем дене
Ава-влакым саламлем.

Яндар йўкна шўшпык гай,
Тек йонгалтеш мурына.
Кужу порсын ярым гай,
Авай, лийже ўмырет.

Ўжара гай кумылда
Мемнан шўмым ырыкта.
Шыргыж-воштыл ончалмыда
Шўм-чоннам куандара.

Чонештыше кайыкшылан
Юмо ўнарым пуыжо.
Тўнямбалсе ўдырамашлан
Юмо пиалым пуыжо.

Юлия ИВАНОВА.
Куженер, Шорсола.

Жапше шагал

Авам школышто туныкта. Мўнгысў сомылат ятыр, каналташат жапше уке. Тудым пеш умылем, садлан кертмем семын полшем. Авам ушкалым йўкташ лектеш, а мый кролик дек ошкылам. Кастене тамле кочкышым ямдылена.

Света АНДРИАНОВА.
Морко, Арын.

Школыш ужата

Авам эрденак кынелын, кас марте мом гына ыштен ок шукто: вольыкым онча, мыланна кочкаш шолта, школыш ужата, вара пашаш кая. Авам йочасадыште пашам ышта. Тудым йоча-влак йоратат да пагалат.

Вика ИВАНОВА,
3-шо класс.
У Торъял,
Кузнеч.

Шотлен от пытаре!

Авам Инна Анатольевна пеш поро. Сурткўргыштў сомылжо пеш шуко, шотленат от пытаре! Мый тудын деч пашалан тунемам.

Илла ШУМАТБАЕВА.

Авам Лидвина Йыванаевна Тимирбаева (Ульянова) Чарлак ялеш шочын-кушкын. Тудын шинчаже канде кава гай, ончалтышыже эн поро, кидше эн пушкыдо, йўкшў эн ласка! Пашаже пеш шуко гынат, мый денем лияш жапым эре муэш.

Ксения ТИМИРБАЕВА.
Пошкырт кундем,
Дўртыльў, Чарлак.

Анна ИСАЕВАН
сўретше.

Тиде школ гычак
Жанна Шангареева, Анна Исаева,
аваштым эртыше 8 Март дене саламлен,
эн ныжылге мутым возен колтеныт. Нуным
все номерлаште савыктена,
эскерыза.

Эн шерге

Авам Ирина Яковлевна эмлымверыште арулыкым эскера. Кидпашалан мастар, тамлын кочкаш шолта. Ме авай дене йолташ гай улына.

Иван НИКОЛАЕВ.

Арам огыл авам кече, кава дене танастарат, поро шомак дене моктат. Мыйынат авам Жанна Ильинична пушкыдо кумылан. Коклан вурсалта гынат, садак чамана да йората.

Кирилл КИРИЛЛОВ.

Авам Людмила Леонидовна фермыште шуко ий пашам ыштен. Кызыт кочегаркыште тырша. Мўнгыштў вольыкым онча, ешым пеш тамлын сийла.

Дима МАКСИМОВ.
Морко, Унчо, 3-шо класс.

Кече гае ырыкта

Аваем Ольга Васильевна чыве фермыште пашам ышта. Тудо пеледышым ончен кушташ йората. Кенжежым пакчаштына тўрлў пеледыш куандара. Авам дене

кочтын кагаз, бисер гыч модыш-влакым ыштена.

Полина БИРЮКОВА, 3-шо класс.
У Торъял, Кузнеч.

Салам, иктанаш йолташем-влак! Серыш гоч тендам спорт дене кылым кучаш ўжам.

Мемнан деке ушныза!

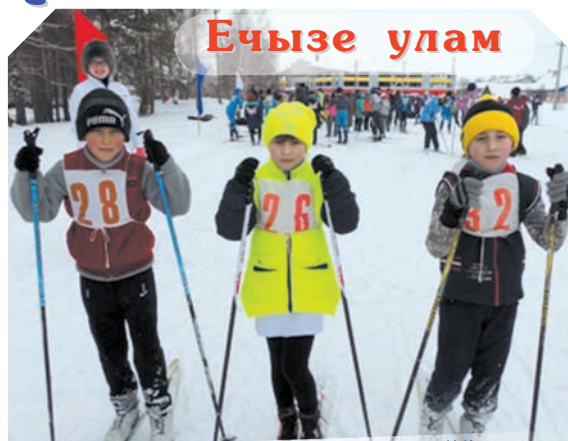
Кызыт шуко йоча компьютер воктене жапшым эртарам. Мемнан школыштына йоча-влакым физкультур деке шўмандаш шуко паша ышталтеш. Ече дене коштнет гын, тренер В.С.Еменгулов уло кумылын полша. Баскетбол да волейбол дене модаш тунемнет – спортзалыш вашке. Ме, Одывлак ялын самырык тукымжо, футболла да хоккей дене модаш йўратена. Теат мемнан радамыш ушныза!

Алексей ШУБИН, 11-ше класс.

Куженер, Конганур.

Увер

Йошкар-Оласе 17-ше номеран школын 7-ше классыштыже тунемше 13 ияш Андрей Колонцов дзюдо дене ПФО-н первенствыштыже той медальым (15 ияш марте ийготан рвезе-влак коклаште) налын.

Ечызе улам

Ече дене кошташ моткоч йўратем. Физкультурым туньктышына Ирина Валерьевна Шабалина мыйым польш-калышжлан шогалтен. Урок пытымек, ече секцийыш вашкем. Тренерем Иван Петрович Хлыбов ече дене кошмо технике дене палдара. Ечыгорнышто пикшла ончыко каем, Яндыганова Анастасия, Иванов Максим йолташем-влак дене (снимкыште) тагасем.

Никита ИВАНОВ, 2-шо класс.
У Торъял, Тошто Торъял.

В.А. НАУМОВЫН ФОТОЖО.

У Торъял район шке землякше, 1939-1940 ийлаште ялысе ечызе-влак коклаште тагасымаште СССР-ын ший призёржо Андрей Тарасович Наумов дене кугешна. Тудын лўмеш ий еда ече дене тагасымаш эртаралтеш. Ты гана У Торъял, Шернур районла гыч 68 ўдыр-рвезе тўрлў дистанцийыште вий-куатшым терген. Сенгыше-влакым (снимкыште) талешкын эргыже, У Торъял земляктым вуйлатыше Виктор Наумов саламлен.

Юра, Гриша да Толя ече дене тагасымаште сенгыше лийыныт. Гриша ни кокымшо, ни кумшо верым налын огыл. А Толя кумшо верыш лектын огыл. Рвезе-влак могай верым налыныт?

(1-ше вер - Гриша, 2-шо вер - Толя, 3-шо вер - Юра.)

Тале ўдыр

Аня Александрова – мемнан спортсменкына. Турникыште шкенжым лу гана нўлталын кертеш. Ече дене тагасымаште икымше верым налеш, куржталашат тале. У модышым шонен лукташ мастар.

Маша ДМИТРИЕВА, 2-шо «А» класс.
Морко, Коркатово.

Шашке дене модына

Мый кандаш ияш улам. Кокымшо классыште чыла «визытанлан» тунемам. Ме школышто эре шашке дене модына. Шашке – пеш онгай да ушым ешарыше модыш. Шашке дене модаш мыйым паваем туньктен. Йолташем-влакат сайын модыт.

Даша КАПИСОВА.
Пошкырт кундем, Дўртыльў, Чарлак.

Ужар шоншо

Уремыште лум лумеш, а йочасад пөлемыште, ужар имыла-жым лөзанген, «шоншо» кушкеш куанен.

И.НИКИТИНА.
Медведево, У Арбан.

Шогертен

Тышке-тушко ончале, Ала-мом кычале. Пече вуйыш чонештен Толын шинче шогертен. Ала-мом каралын, Шулдыржым пералтыш. Пече вуй гыч чонештен Каен колтыш шогертен.

Таня КУДРЯВЦЕВА.

Йошкар-Ола, 1-ше номеран школ.

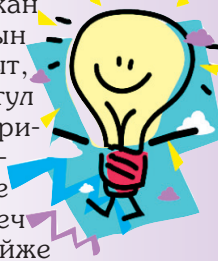
Йомак

Күлешан улам!

Ожно илен улмаш электричестве. Тудо эре шўлыкан лийын, вет тудо иктыланат күлын огыл. Ен-влак тудын нерген паленыт, но кучылташ лўдыныт – электротул перен кертын! Илен-толын, электричестве нерген шинчымашышт келгемын, да ен-влак электротул дене кугу йолташ лийыныт. Ынде туддеч посна ниможат пашам ок ыште: лийже тиде я телевизор, я холодильник. Лампычат ок чўкталт.

Кызыт электротул пеш весела кумылан ила, вет тудо кажне енлан күлешан да пайдале.

Йоча-влак, электроэнергийым аныклыза!

Вот вет,

Ача мөнгыжө коробка дене кампеткым конда да икшы-выже-влаклан ойла:
– Кө аван мутшым колыштеш, кө тудын ваштареш ок ойло, кө йодмыжым эре шукта – тудлан кампетке логалеш. Кузе шонеда, көлан?

– Тыланет, ачай! – йоча-влак кычкыралыт.

кузе вет

Мут-ланыме

Шкендым терге

годым чылажым мут дене каласен мошташ ок лий. Кид мом умылтара – айста рашемдена.

Кидкопам шареда – умылтараш, ўшандараш тыршеда.

Кидда кап пелен кеча – вийдымылыкым, пассивный улмыдам ончыкта.

Киддам шенгекыла кучеда – аптыраныше, вожылшо улыда, кокытеланеда. У пашалан пижаш ямде огыдал.

Киддам күсеныш чыкенда – лўдыдам, вийдыме улмыдам шылташ тыршеда.

Мушкындым чумыртенда – көргө вийдам, кеч-мом шукташ ямде улмыдам ончыкта.

Кидкопадам вашла йыгалтеда – чыла сай, тыланда келша.

Шинчадам але чурийдам кид дене петыреда – ала-мом шылтеда, мутланымаш деч коранаш тыршеда.

Шырчык-влакым вучена, Омартам ме ыштена. Мўндыр уна толмашеш Пушенгеш сакалена.
Настя АПАКОВА.
Волжский, Пөтъял.

Сўретым чыялте.

Чонан шагат

Катя КАНДУКОВАН сүретше. Морко, Коркатово.

«Ке-кре-кре-е!» коламат,
Эрден эрак кынелам.
Петю луман агытан –
Яллан чонан шагат танг.
Ок күл тудым
 телефон гай
Электротул дене чүкташ.
Кидшагат гай
 кажне тылзын
Батарейкым вашталташ.
Агытанын ийже толын
Тений

 гороскоп почеш.
Лийза күшнө,
таза, чулым!
Өрканаш ок күл
йөршеш!

Николай ИВАНОВ, 4-ше класс.
Шернур, Летник.

М.СОКОЛОВАН
фотожо.

Йошкар-
Оласе 80-ше номе-
ран йочасадыш коштшо
Маша Крылова ден
Ульяна Мухридинова лум
конгаштышт уячам
күэштыт. Йолташыштым
«сийлат».

Мыскара йо-
дыш: Изи, олача,
ушкал гай коеш.

К

1. Осал
я н л ы к .
2. Телым
вынемыште
мала. 3. Рушлаже – рысь,
марлаже - 4. Кенжежым -
сур, телым - ошо. 5. Пушен-
гыште ила. 6. Пеш писе янлык.

Милена МАКАРОВА.

Одо кундем, Алнаш
район, Маскиял.

Конкурс! Конкурс! Конкурс!

www.lediplamen.com

Все для тепла и холода

Рекламе.
Чыла
участниклан
пöлек сертифика-
кат пуалтеш.

- Сүрет кугыт кеч-могай лийын сенга.
- Акварель, гуашь, карандаш да молондат сүретлен кертыда.
- Шкетын, түшкан, еш дене сүретлыза.

Сенгышыш лекше кум пашан авторжым «Лёд и пламень» кевыт деч шере пöлек вуча. Эн сай сүрет-влак выставкыште ончыкталтыт.

Телефон: [8 800 234 14 77](tel:88002341477)
(яра).

Сенгыше-влакым 12 апрельыште саламлена.

Паша-влакым
редакцийыш
10 апрель
марте колтыза.

10 ойыртемым му.

Индекс: Марий Элыште - 78574,
вес кундемлаште - 52713,
Тираж 1150 экз. Заказ 442.
Формат – А-4-8.
Директор-тун редактор
Л.В.СЕМЕНОВА.

E-mail: yamde_lii@mari-el.ru,
yamde_lii@mail.ru
Сайтын адресше: yamde-lii.ru,
Тел. 45-25-49(факс);
45-22-82.

УЧРЕДИТЕЛЬ-ВЛАК:
Марий Эл Республикысе
культура, печать да
калык-влакын пашашт шотышто
министерстве, «Ямде лий» газет» кугужаныш унитарный казенный предприятий.

Газетым Массовый коммуникаций сферыште да культура наследийым аралымаште законодательством шуктен шогымым эскерыше Федеральный службыв Приволжский федеральный округысо управленийыштыже регистрироватлыме. Номер – ПИ №ФС 18-1999, 2005 ий 10 февральыште пуымо.

0+

Печатьыш пуымо жап – 14-00,
фактически – 13-00.
Ак – кутырен келшыме
почеш.

Авторын да редакцийын шонымашыш түрлө лийын кертыт. Серыш-влак мөнгеш огыт колталт.

Газетым редакцийыште погымо да верстатлыме, «СТРИНГ» ИПФ ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Типографийын адресше: 424006, Йошкар-Ола, Строитель урем, 95.

Редакцийын да издательын адресше: 424006, Йошкар-Ола, СССР Вооруженный Вийын 70-ше идалыкше урем, 20.